Editör:
Doç. Dr. Aysel KIZILKAYA NAMLI

EĞİTİMİN KAVRAMSAL TEMELLERİ 4

STRATEJİ VE YÖNTEMLER II

EFEAKADEMİ YAYINLARI

EĞİTİMİN KAVRAMSAL TEMELLERİ 4

Strateji ve Yöntemler-II

Editör
Doç. Dr. Aysel KIZILKAYA NAMLI

EFEAKADEMİ

EĞİTİMİN KAVRAMSAL TEMELLERİ 4: Strateji ve Yöntemler-II

Editör: Aysel KIZILKAYA NAMLI ORCID (0000-0001-7982-421X)

ISBN: 978-625-8065-84-8
1. Baskı: Aralık - 2021

Bu eserin; yayın, satış ve kopyalama hakları EFE AKADEMİ'ye aittir.

KÜTÜPHANE KARTI

EĞİTİMİN KAVRAMSAL TEMELLERİ 4: Strateji ve Yöntemler-II

KIZILKAYA NAMLI, Aysel
1. Basım, 256s., 160 x 240 mm. Kaynakça var, Dizin yok.

Dizgi: İsa Burak GÜNGÖR (burakgungor@efeakademi.com)
Kapak Tasarım: Duygu DÜNDAR (dundar.duygu@gmail.com)

Sertifika No: 43370
Matbaa Sertifika No: 43370

Efe Akademi Yayınevi
Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Kampüsiçi Esenler / İSTANBUL
0212 482 22 00
www.efeakademi.com

Matbaa Adres:
Ofis2005 Fotokopi ve Büro Makineleri San. Tic. Ltd. Şti.
Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Kampüsiçi Esenler / İSTANBUL
0212 483 13 13
www.ofis2005.com

SOSYAL VE DUYGUSAL ÖĞRENME

Meryem ÖZDEMİR CİHAN

- Kurum Bilgisi: Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum/TÜRKİYE
- ORCID: 0000-0002-6375-485X
- Mail: meryem.ozdemir@atauni.edu.tr

Sosyal ve Duygusal Öğrenme Nedir

Sosyal ve duygusal öğrenme (SDÖ), düşünce, duygu ve davranışların bütünleştirilmesini ifade eder (Brackett & Rivers, 2014). Diğer bir deyişle SDÖ; sağlıklı kimlik oluşumunu destekleme, duyguları anlama ve yönetme, pozitif hedefler koyabilme ve elde edebilme, empati kurabilme, pozitif ilişkiler geliştirebilme için gerekli bilgi, beceri ve tutumların, çocuklara ve yetişkinlere kazandırılması ve etkili biçimde uygulanması sürecidir (Kress & Elias, 2006).

Öğrenme, bilgi ve beceri ile ilişkili görünse de çoğunlukla duygusal bir eylemdir (Hargreaves, 2001). SDÖ, öğrenmeyi keyifli hale getirmeye ve pozitif okul iklimi yaratmaya yardımcı olur. Öğrenme oranının yükselmesi, öğrenmenin sağlandığı ortamın sosyal yönleriyle doğru orantılıdır. Çocuk ile öğretmen arasındaki iletişimin olumlu yönde sağlanması, destekleyici duygunun hissedilmesi, saygılı bağların kurulması, çocukların beyin gelişimini etkilemekte ve motivasyonlarını yükselterek akademik başarılarının iyileşmesine katkı sağlamaktadır (Kusche & Greenberg, 2006; Ryan & Patrick, 2001). Böyle bir ortamda öğrenciler okula aidiyet duygusunu daha yoğun hissetmektedir. SDÖ, çocuk ve gençlerin olumlu gelişimlerinin sağlanabilmesi için gerekli ortamın oluşturulmasına bağlıdır. Öğrencilerin, sevecen, anlamlı, güvenli ve güçlü etkileşimin olduğu sınıflarda bilişsel, zihinsel ve psikolojik yönden gelişme olasılığı daha yüksektir (Örn; Osterman, 2000).

Sosyal ve Duygusal Öğrenmenin Temelleri

Sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine yönelik 1980'li yıllarda, çocuk ve gençlerin ruh sağlıklarını koruma, onları riskli durum ve ortamlardan uzak tutma, madde bağımlılığını ve zorbalığı önleme gibi ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli uygulamalar geliştirilmiştir. Devam eden yıllarda Salovey ve Mayer'in duygusal zeka fikri tomurcuklanmaya başlamış, 1995 yılında Goleman'ın yayınladığı "Duygusal Zeka Neden IQ'dan Daha Önemlidir" isimli kitabıyla bu kavram popüler hale gelmiştir. Goleman (1997), duygusal zeka kavramını "kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yola devam edebilme, dürtülerini kontrol ederek isteklerini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların öğrenmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkalarının yerine koyabilme ve umut besleyebilme" olarak tanımlamaktadır. Aslında duygusal zeka (EQ) ile ilgili düşünceler iki bin yıl önce Aristotales ve Platon zamanına kadar dayanmaktadır. Platon, tüm öğrenme sürecinin, aslında duygusal temele

dayandığını söylemiştir. Duygusal zekanın bileşenleri aynı zamanda sosyal ve duygusal becerileri de kapsamaktadır. Duygusal zekanın dikkat çekici özellikleri üzerine yapılan çalışmalarla birlikte SDÖ becerilerinin gelişimine yönelik çalışmalar da başlayarak hızlı bir şekilde ivme kazanmıştır. Dolayısıyla duygusal zekanın gelişimine yönelik tasarlanan programlar aynı zamanda sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini de aktif edecek etkinlik ve uygulamalar içermektedir.

Sosyal ve Duygusal Öğrenmenin Önemi

Çocukların mutlu, başarılı ve sağlıklı ilişkiler kurabilen yetişkinler olabilmeleri fiziksel gelişimlerine bağlı olduğu kadar, sosyal ve duygusal gelişimlerine de bağlıdır. Yıllarca insanlar bilişsel zeka (IQ) üzerine yoğunlaşmış ve bu zekanın gelişimi için yoğun çabalar sarf etmiştir. Kariyer basamaklarını tırmanma, akademik başarı elde etme, iyi mevkilere erişme, saygın meslekler edinme gibi birçok talep, bilişsel zekanın gücü ve IQ skorları ile ilişkilendirilmiştir. Oysaki IQ'su yüksek olan bir birey, sosyal yaşamda da başarılı olacak diye bir kural bulunmamaktadır. Meşhur bir deyişle "IQ sizi işe aldırır, ancak sizi terfi ettiren EQ'dur". Yani kişinin elde ettiği başarıların arkasında bilişsel zekadan daha çok, öz farkındalık, öz yönetim, duygu yönetimi, stresle başa çıkma, karar verme, empati gibi duygusal zeka becerilerini ne kadar iyi kullanabildiği yatmaktadır. IQ'nun tersine EQ geliştirilebilir. Özellikle çocukluk döneminde geliştirilen sosyal ve duygusal beceriler ileri yıllarda çocuğun elde edeceği akademik başarı, arkadaşlık ilişkileri, doğru karar alabilme, sorumluluk sahibi olma yönünde güçlü bir etkiye sahip olacaktır (Schilling, 2001).

Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri

Sosyal ve duygusal öğrenme, eğitimin ve insan gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanır. Merkezinde öğrenmeyi ve gelişmeyi destekleyen, birbiriyle ilişkili beş temel sosyal ve duygusal yetkinlik yer alır (https://casel.org/). Genel çerçevesi CASEL tarafından çizilen bu yetkinlikler Şekil 1'de, içerikleriyle birlikte ise devamında sunulmuştur.

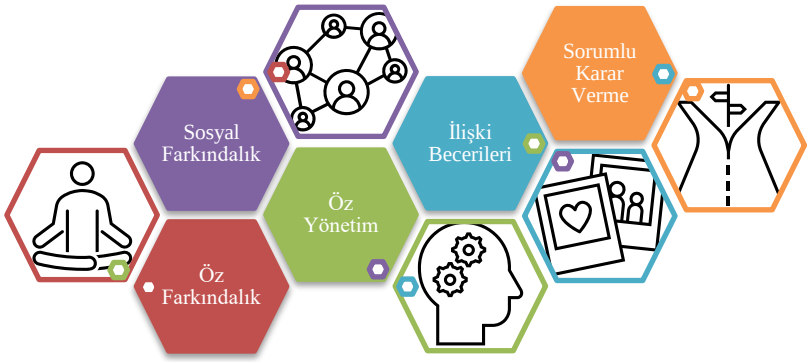

Şekil 1. CASEL Yetkinlikleri

Öz Farkındalık

Öz farkındalık, kişinin kendi duygu ve düşüncelerini, değerlerini ve bunların bağlamlar arasında davranışı nasıl etkilediğini anlaması ve farkında olması yeteneğidir. Ayrıca kişinin, ihtiyaçlarını, kişisel özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini, tutumlarını ve benzer yönelimlerini tanımasını da kapsamaktadır. Örnek bir duruma Şekil 2'de yer verilmiştir.

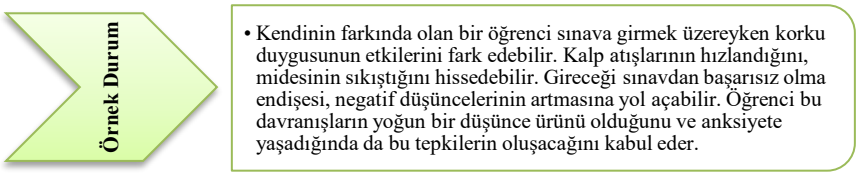

Şekil 2. Öz Farkındalık için Örnek Durum

Bireyin öz farkındalığını geliştiren beceriler, Şekil 3'te belirtilen unsurları içerir;

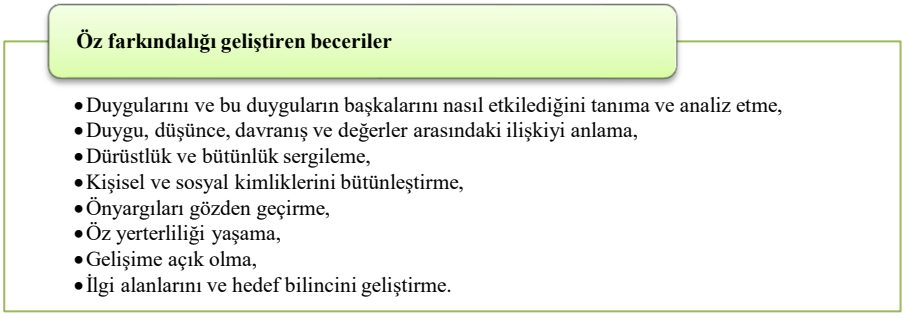

Şekil 3. Öz Farkındalığı Geliştiren Beceriler

Öz Yönetim

Öz yönetim, kişinin farklı durumlarda duygu, düşünce ve davranışlarını etkili bir şekilde yönetme, amaç ve isteklerine ulaşmada motivasyon sağlama, stresi sağlıklı bir şekilde yönetme ve değiştirme becerilerini içerir. Örnek bir duruma Şekil 4'te yer verilmiştir.

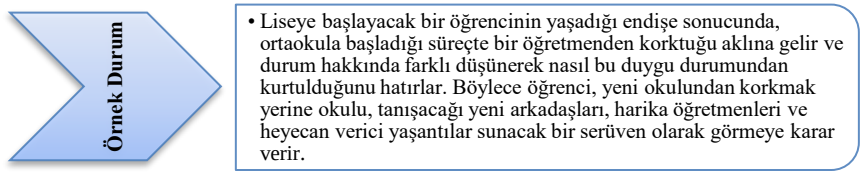

Şekil 4. Öz Yönetim için Örnek Durum

Öz yönetim becerileri, Şekil 5'te belirtilen unsurları içerir;

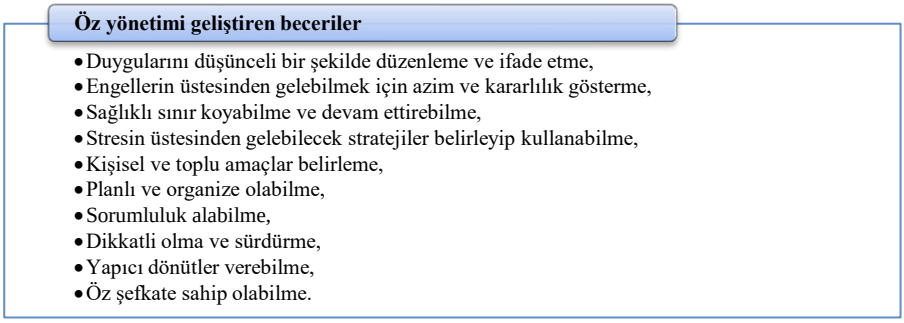

Şekil 5. Öz Yönetimi Geliştiren Beceriler

Öz farkındalık ve öz yönetim birbiriyle yakından ilişkilidir. Örneğin kişi öfkelendiğinde sakinleşebilmek için öz yönetim becerilerini kullanır. Aynı zamanda duygularını tanıyarak bunların davranışlarını nasıl etkilediğini düşünmesi, öz farkındalık becerisini gerektirir.

Sosyal Farkındalık

Sosyal farkındalık, farklı geçmiş ve kültürden olanlar da dahil olmak üzere diğerlerinin bakış açılarını anlama, empati kurma ve şefkat gösterme gibi yetenekleri içerir. Örnek bir duruma Şekil 6'da yer verilmiştir.

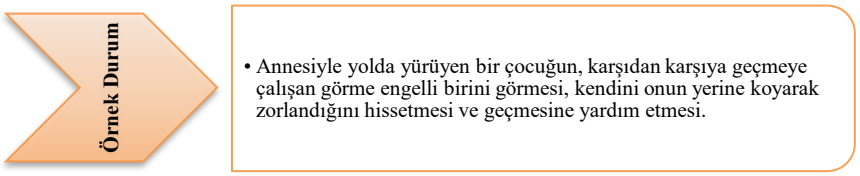

Şekil 6. Sosyal Farkındalık için Örnek Durum

Sosyal farkındalık becerisi, Şekil 7'de belirtilen unsurları içerir;

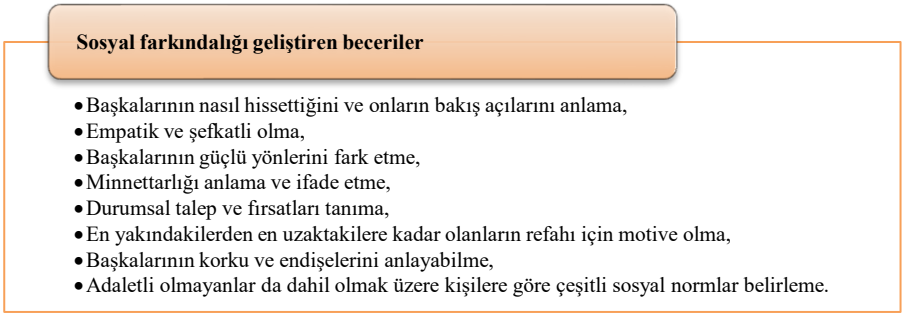

Şekil 7. Sosyal Farkındalığı Geliştiren Beceriler

İlişki Becerileri

İlişki becerileri, kişilerle ve gruplarla sağlıklı, etkili ve destekleyici ilişkiler kurabilme, bu ilişkileri kurarken etkin dinleme, işbirliği yapma, baskıya direnebilme ve öneride bulunabilme gibi yetenekleri kullanabilmeyi içerir. Örnek bir duruma Şekil 8'de yer verilmiştir.

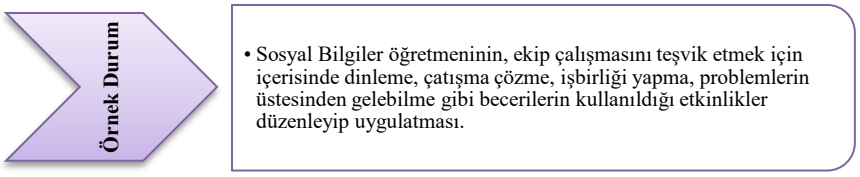

Şekil 8. İlişki Becerileri için Örnek Durum

İlişki becerileri, Şekil 9'da belirtilen unsurları içerir;

İlişki kurabilmeyi geliştiren beceriler

- Başkalarıyla arkadaşlık başlatabilme ve olumlu ilişkiler geliştirebilme,
- Duygu ve düşünceleri paylaşabilme,
- Etkili iletişim kurabilme,
- Takım çalışmalarında yer alabilme,
- Çatışma ve problem çözme pratikliği kazanma,
- Gruplarda liderlik gösterebilme,
- İhtiyaç olduğunda yardım ve destek arama veya önerme,
- Başkalarının haklarını gözetme,
- Kültürel perspektifi geliştirme,
- Negatif sosyal baskıya karşı koyma.

Şekil 9. İlişki Kurabilmeyi Geliştiren Beceriler

Sorumlu Karar Verme

Sorumlu karar verme, etik standartlar, sosyal normlar ve güvenlik kaygıları göz önünde bulundurularak, farklı durumlarda kişisel davranış ve sosyal etkileşimler hakkında nasıl davranılacağını düşünme, özenli ve yapıcı seçimler yapabilme yeteneğidir. Diğer bir ismiyle etik karar verme, günlük küçük seçimlerden daha büyük seçimlere kadar karar verme, kendi ve başkaları için etik seçimler yapabilme becerisini içerisinde barındırır. Örnek bir duruma Şekil 10'da yer verilmiştir.

Örnek Durum

- Bir çocuğun, kardeşinin yapmakta zorlandığı bir işte yardım isteyip istemediğini sorması.-Annenin o görevi bireysel olarak yapması gerektiğini açık bir şekilde belirttiği halde-.

Şekil 10. Sorumlu Karar Verme için Örnek Durum

Sorumlu karar verme becerisi, Şekil 11'de belirtilen unsurları içerir;

Sorumlu karar vermeyi geliştiren beceriler

- Meraklı ve açık fikirli olma,
- Bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm yolu bulma,
- Davranışların sonucunu kestirebilme ve değerlendirebilme,
- Bilgi, veri ve gerçekleri analiz etme ve mantıklı sonuçlara ulaşma,
- Eleştirel düşünme becerisinin okul içi ve dışı faydalarını görebilme,
- Bireysel, toplumsal ve kurumsal etkileri değerlendirebilme.

Şekil 11. Sorumlu Karar Vermeyi Geliştiren Beceriler

Sorumlu karar verme, sosyal ve duygusal öğrenmenin diğer bileşenleriyle yakından ilişkilidir. Bireyin, hayvanlara kötü davranan

arkadaşlarına karşı durarak kendi öz değerlerini etkin kullanabilmesi (öz-farkındalık), çatışan duygularını düzenleyebilmesi (öz-yönetim); kötü muamele görenlerin yerine kendini koyup empati kurabilmesi (sosyal farkındalık) ve etkileşim sağlayabilmesi için akran baskısına direnebilmesi (ilişki becerileri), bu duruma bir örnektir (https://ggie.berkeley.edu/).

Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerilerinin Öğretimi

Sosyal ve duygusal öğrenme becerileri, her yaş seviyesinde kazanılabilir ve geliştirilebilir. Bu beceriler yaşamın her döneminde ayrı öneme sahip olsa da özellikle ilkokul çağında öğretilmesi ve geliştirilmesi için çaba gösterilmelidir. Bebeklikten itibaren okul çağına kadar sosyal ve duygusal becerilerin büyük kısmı, çocuğun içerisinde bulunduğu aile ortamında kazanılır. Ardından başlanılan okul ise, çocuklar için duygusal ve bilişsel içeriklerin yer aldığı eşsiz bir sosyal ilişkiler koleksiyonudur. Bu sayede çocukların duygusal zekaları gelişerek, onların akademik ve sosyal anlamda daha etkin ve başarılı olmaları, sosyal ilişkilerini de güçlendirebilmeleri sağlanabilmektedir (Raver, Garner, & Smith-Donald, 2007; Stone-McCown, Freedman, Jensen & Rideout, 1998).

Sosyal ve duygusal becerilerin özellikle çocuklara öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri, çocuğa iyi bir örnek olmaktır. Çocuklar kendilerine anne, baba ve öğretmenleri başta olmak üzere çevresindeki insanları örnek almaktadır ve onların davranışlarını kendilerine kopyalamaktadır. Anne-babaların çocuklarına kendi duygularını nasıl gösterdiklerini, adlandırdıklarını ve düzenlediklerini öğretmeleri/göstermeleri, çocukların da benzer durumlarda nasıl tepki vereceğini görmeleri adına sağlıklı bir yol olacaktır.

Diğer bir önemli nokta ise çocuğa empati kurma becerisi kazandırmaktır. Örneğin, çocuklar oyun esnasında oyuncakları aracılığıyla duygularını dışa vurmayı öğrenip empati kurmaya başlangıç yapabilirler. Yine çocuklara kitap okumak veya kendilerinin okuması, hayal dünyalarının gelişimine büyük katkıda bulunacaktır. Çocuğun, kitaptaki kahramanların yerine kendisini koyarak onların nasıl hissettiğini fark etmesi, kendi duygularını da tanımasında ve adlandırmasında etkili olacaktır. Çocuğa, yaptığı davranışların karşısındakini nasıl etkilediğini sorarak muhakeme yapması sağlanabilir. Ayrıca çocukların işbirliği becerisini geliştirici etkinlikler içerisinde yer alması, problem durumlarında nasıl çözüm üretecekleri üzerine onları düşünmeye sevk edebilir.

Sosyal ve duygusal öğrenme, 21. yüzyıl becerileri içerisinde yer alan ve yaşam becerileri de denilen eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve işbirliği becerilerini kapsamaktadır. Bu becerilerin öğretilmesi ve geliştirilmesi çağın gerekliliklerini karşılamak adına kritik öneme sahiptir. Öğrenme ve öğretme ortamında duyguların oynadığı önemli roller vardır. Duygular, özellikle dikkat süreci, karar verme, sosyal ilişkileri sürdürme ve öğrenme sürecini etkilemektedir. Olumsuz duygular ile baş edebilme ve duyguları yönetebilme becerilerini doğru kullanan birey, öğrenme sürecini daha pozitif bir enerjiyle devam ettirebilir (https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/sosyal-duygusal-ogrenme-becerileri.html).

Okul ortamında sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin kazanılmasında öğretmenlerin rolü büyüktür. Öğretmenlerin sosyal ve duygusal açıdan yetkin olması, sınıf içerisinde olumlu bir iklim oluşturmaktadır. Böylece öğrencilerin duygularına uygun sözel ve fiziksel ifadeler kullanarak cevap veren öğretmen, istenmeyen davranışların önüne geçerek etkili ve istekli bir şekilde dersi yönetebilecektir. Öğrencilerinin olumlu duygularını destekleyen sıcak ve şefkatli bir yaklaşım sergileyen öğretmen, öğrencilerin öğrenme kapasitesini artırabilirken, öğrencinin davranışını hor görüp yargılayan bir öğretmen öğrencisiyle olan bağını sonsuza dek yok edebilir (Brackett, Palomera, Mojsa-Kaja, Reyes, & Salovey (2010). Goleman (1997), olumsuz duygular gelişen bir öğrencide öğrenmenin gerçekleşmeyeceğini dile getirir. Bu bakımdan, öğrenciler kadar öğretmenlerin de sosyal ve duygusal becerilerinin tam gelişmiş olması beklenir. Öğrenmeye ve gelişime açık, işine tutkuyla bağlı, heyecanlı, takım ve işbirliği çalışmalarını önemseyen öğretmenlerin sınıflarında, öğrenciler de okula aidiyet duygusu geliştirebileceklerdir.

Çocukların gelecekte sahip olması beklenen yetkinlikler arasında; problem çözme ve eleştirel düşünce, yaratıcılık, işbirliği, sosyal zeka, hizmet odaklılık, esneklik gibi beceriler yer almaktadır. Bu becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi için SDÖ programları eşsiz fırsatlar sunmaktadır. Dublin Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Dr. Paul Downes, SDÖ programlarını ders saatleri dışında süreli bir şekilde uygulamak yerine, tüm derslere entegre edilebilir halde uygulamanın daha etkili olacağını belirtmektedir (https://www.sivilsayfalar.org/2020/02/12/egitimde-sosyal-duygusal-beceriler-nasil-desteklenir/). SDÖ programlarının derslere entegre edilmesine örnek olarak; tarih derslerinde, geçmişte yapılan savaşların arka planı üzerine tartışma yapılabilir. Geçmişteki insanların, yaşadıkları büyük

olaylar öncesinde nasıl bir karar verme süreci yaşadıkları, kararlarının sonuçları ve etkileri üzerine beyin fırtınası ve tartışma yapılabilir. Böylece öğrenciler tarihi öğrenirken, aynı zamanda karar verme becerilerini de kazanabilirler. Başka bir örnek olarak, fen bilgisi dersinde tavana iple bağlı bir cismi, kesildiğinde yere düşmeden indirebilecekleri bir mekanizma tasarlamaları istenebilir. Bunun için öğrenciler, etrafta bulunan malzemeleri kullanmak şartıyla bu mekanizmayı geliştirdiklerinde, hem bazı fizik kuralları hakkında fikir sahibi olacak hem de problem çözme becerileri, yaratıcı iş birliği, grup içi etkileşim ve iletişimi de etkin bir şekilde kullanabileceklerdir.

Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerilerinin Gelişimi

Çocuklar için sosyal ve duygusal öğrenme gelişimi evde başlar ve önemli bir bölümü iletişim becerilerine bağlıdır. Öncelikle anne-babalar ve büyükanne-büyükbabalar çocukların gelişiminde önemli bir rol oynar (Elliott, Anthony, Lei, & DiPerna, 2021). Erken dönemlerde aileleriyle olumlu ilişkiler geliştiren çocukların, daha dayanıklı ve okul için hazır oldukları görülmüştür (Blair & Raver, 2015). Bu çocuklar okul ortamına girdiklerinde, öğretmenleriyle daha sıcak ve olumlu ilişkiler geliştirebilmekte, okuma edinimi ve matematik gibi alanlarda daha başarılı olabilmektedir (Malecki & Elliott, 2002). Kısacası aile ve çocuk etkileşimi okulda başarılı olmak için gereken ihtiyaçlara temel teşkil etmektedir. 1900'lü yılların sonuna kadar yaşamın her alanında başarı sağlayabilmenin IQ'nun yüksek olmasıyla ilişkili olduğu düşünülürdü. Ancak IQ'su yüksek olmasına rağmen özel veya iş yaşantılarında birtakım zorluklar yaşayan insanlar da bulunmaktadır (Erkman ve ark., 2019). Çağın gereksinimleri düşünüldüğünde, hızlı düşünebilme ve karar verebilme, problem çözebilme, etkili iletişim kurabilme ve başkalarıyla işbirliği yapabilme becerilerinin önemi yadsınamaz. Okul ve iş hayatında başarılı olmanın koşulu bilişsel zeka yetkinliğidir düşüncesi yavaş yavaş yerini sosyal ve duygusal yetkinliklerin bilişsel yetkinlikle birbirini beslemesi düşüncesine bırakmıştır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar sosyal ve duygusal becerilerin beyin fonksiyonlarını etkilediğini göstermektedir. Bu çalışmalarda sosyal ilişkiler ve duygusal deneyimlerle birlikte beyin gelişiminin nasıl sağlandığı anlatılmıştır. Bireyin yetiştiği ortamın sosyal ve duygusal özellikleri, bilişsel gelişimi sağlayan deneyimler ile samimi sosyal ilişkilerin, beyin kapasitesini olumlu yönde geliştirdiği ve öğrenmeye hazır hale getirdiği gözlemlenmiştir.

(Blair & Raver, 2014; McClelland, Tominey, Schmitt, & Duncan, 2017). Erken dönemde sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin gelişimi, diğer gelişim dönemlerine kıyasla daha kolay olmakta ve kalıcı davranış değişikliği sağlamaktadır. Örneğin, ergenlik dönemine kadar verilen zorbalığı engelleme eğitimlerinin daha etkili olduğu, ergenlik döneminden sonra bu eğitimlerin etkisinin azaldığı görülmüştür (Yeager, Fong, Lee, & Espelage, 2014). Çocuklukta kazanılan sosyal ve duygusal öğrenme becerileri, yetişkinlik döneminde sergilenen davranışları da şekillendirebilmektedir. Örneğin, yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, sosyal ve duygusal öğrenme becerileri gelişmiş kişilerin işlerinde daha başarılı oldukları, aileleriyle daha sıcak ilişkiler kurdukları, ruh ve beden sağlıklarının daha iyi bir seviyede olduğu görülmüştür (Greenberg, Domitrovich, Weissberg, & Durlak 2017).

Sosyal ve Duygusal Öğrenme Programları

Okullar, öğrencilerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını kabul etmeye başladıkça, geleneksel öğretim konularının yanında sosyal ve duygusal becerilerin de öğretilebileceğini ve öğrenilebileceğini keşfetti. İlgilerin yönü bu alana yoğunlaştıkça *"SDÖ nedir?"*, *"SDÖ önemli midir?", "SDÖ nasıl gerçekleşir?", "SDÖ okul programlarına nasıl entegre edilebilir?"* gibi sorulara yanıt aranmıştır (Elbertson, Brackett, & Weissberg, 2010). Süreç içerisinde SDÖ için programlar tasarlanmış, bazı programlar SDÖ'nün tüm bileşenlerini içeren güçlü yapılara sahip olurken, bazısı da SDÖ bileşenlerini tek tek ele almaya çalışmıştır. Aşağıda dünya genelinde geliştirilip uygulanan SDÖ programlarından bazılarına yer verilmiştir.

Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İşbirliği (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning/CASEL)

1994'te Fetzer Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen bir konferansa katılan araştırmacı ve eğitimciler tarafından, SDÖ (SEL) kavramı ortaya çıkarılarak tanıtılmıştır. Bu kavramın tanıtımıyla birlikte, aralarında Daniel Goleman'ın da bulunduğu önemli birçok bilim insanı CASEL topluluğunu oluşturmuştur (Elbertson, Brackett, & Weissberg, 2010). CASEL, kanıta dayalı sosyal ve duygusal öğrenmenin, anaokulundan liseye kadar eğitimin ayrılmaz bir parçası olmasına yardımcı olmak misyonuyla hareket etmektedir. SDÖ tanımında da belirttikleri gibi CASEL, çocuk ve gençlerin sağlıklı kimlik oluşumunu destekleme, duyguları anlama ve yönetme, pozitif

hedefler koyabilme ve elde edebilme, empati kurabilme, pozitif ilişkiler geliştirebilme için gerekli bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması ve etkili bir şekilde uygulanması için işbirliği içerisinde programlar tasarlamaktadır. CASEL, günümüze kadar geliştirilmiş SDÖ programlarına temel teşkil ederek bu alanda yetkinliğini ispatlamıştır. Aynı zamanda CASEL, geliştirilen SDÖ programlarını, liderlerini, araştırmacıları ve çalışmalarını da belirli periyotlarla değerlendirmeye alıp ödüllendiren bir sisteme sahiptir.

Alternatif Düşünme Stratejilerinin Geliştirilmesi (Promoting Alternative Thinking Strategies/PATHS)

PATHS, okulöncesi ile ilkokul döneminde sosyal ve duygusal yetkinliği arttırabilmek ve şiddet, saldırganlık gibi davranış sorunlarını önleyebilmenin yanı sıra eleştirel düşünme becerilerini ve sınıf içi iklimi geliştirebilmek için tasarlanmış bir SDÖ programıdır. Uygulamalar sonucunda hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından etkili olduğu tespit edilen PATHS'in öğrencilerde, saldırganlığı azaltıp duygusal bileşenlere yönelik sözel ve kognitif test puanlarını yükselttiği, öğretmenlerin de kontrol güçlerini artırdığı görülmüştür (Greenberg ve ark., 2003). Birçok ülke PATHS uygulamasını, SDÖ becerilerini geliştiren ve zorbalığı önleyen kapsamlı programlar şeklinde uygulamaktadır.

Duyarlı Sınıf Yaklaşımı (ResponsiveClassroom/RC)

Duyarlı Sınıf, öğrenci merkezli bir sosyal ve duygusal öğrenme yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, hem öğrenciler hem de öğretmenler için güvenli, eğlenceli ve ilgi çekici sınıflar ve okul toplulukları oluşturmak üzere tasarlanmış bir dizi araştırma ve kanıta dayalı uygulamalardan oluşmaktadır (https://www.responsiveclassroom.org/). CASEL Select programı içerisinde yer alarak en yüksek dereceyle ödüllendirilen Duyarlı Sınıf yaklaşımının dört anahtar alanı, Şekil 12'de yer almaktadır.

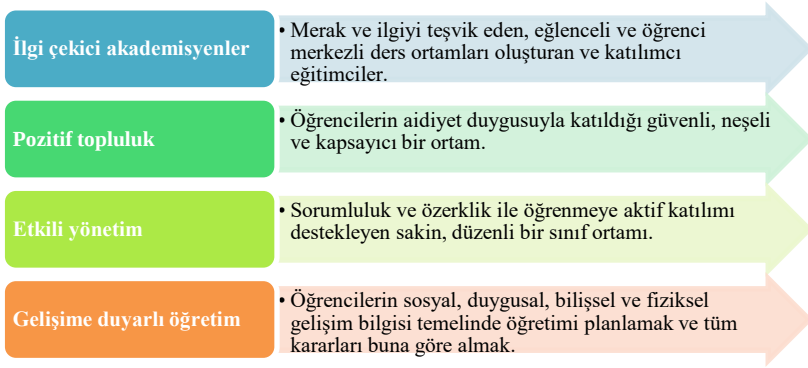

Şekil 12. Duyarlı Sınıf Yaklaşımının Dört Anahtar Alanı

Duyarlı Sınıf yaklaşımına göre sınıf içerisinde yapılan uygulama örnekleri:

- ☺ Öğrencilerin ve öğretmenlerin birbirini selamlayarak güne başlaması. Güncel olaylar hakkında ve ileri günlerde yapılacaklara yönelik yapılan sabah toplantısı.
- ☺ Öğretmenin lider ve rehber olduğu sınıfta işbirliği, problem çözme, rol oynama ve sunum yapma gibi stratejilerin kullanılması.

Sınıf içi bu uygulamalar ile öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin önemli düzeyde geliştiği belirtilmektedir (Rimm-Kaufman, Fan, Chiu, & You, 2007).

Okuma, Yazma, Saygı ve Çözüm Programı (The 4Rs Program/Reading, Writing, Respect & Resolution)

Okuma, Yazma, Saygı ve Çözüm programı, çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını harekete geçirerek empati, işbirliği ve çatışma çözme gibi kritik becerilerin gelişimini sağlayabilmek üzere tasarlanmıştır. Örnek bir uygulama olarak; sınıf içinde öğretmen sosyal ve duygusal bir mücadeleyi dramatize eden hikâyeyi sesli bir şekilde okur. Hikaye karakterlerinin çatışmayı nasıl ele aldıkları, nasıl hissettikleri ve karar verme süreçleri ile ilgili çocuklara sorular sorar. Böylece öğretmen çocukların yazma, rol yapma ve tartışma becerilerine rehberlik eder. Kendi SDÖ becerilerini de geliştirebilen 4Rs programında öğretmenler, kendileri ile sınıflarına özel bir öğretim kılavuzu ve çocuk kitapları gibi materyalleri edinerek, SDÖ programı için uygun bir zemin ve olumlu okul iklimi oluşturabilmektedirler (https://www.morningsidecenter.org/4rs-program).

Ruler

Yale Üniversitesi Duygusal Zeka Merkezi'nde geliştirilen ve SDÖ'ye yönelik kanıta dayalı bir yaklaşım olan RULER'ın amacı, duygusal zekayı merkez alarak sağlıklı, adil, merhametli ve üretken bir toplum oluşturabilmektir. RULER, duygusal zekanın beş beceri alanının baş harflerinden oluşturulmuştur. Bu beceriler Şekil 13'te görselleştirilmiştir.

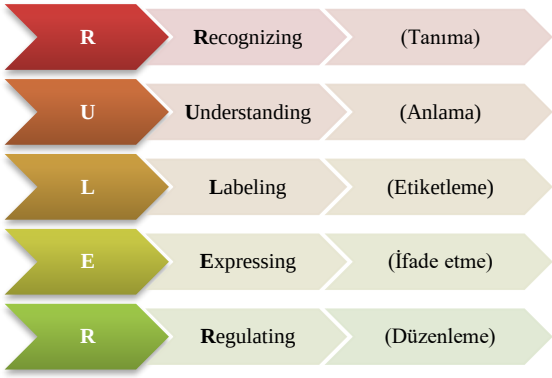

Şekil 13. RULER Becerileri

RULER, duyguları öğrenmenin merkezine yerleştirerek yetişkinlere ve öğrencilere pratik yapma fırsatları sunar. CASEL Select programı içerisinde bulunan RULER, diğer SDÖ programları gibi öğretime entegre edilebilen bir sistematiğe sahiptir ve okulları, duyguların değerini anlama, duygusal zeka becerilerini geliştirme, olumlu iklim yaratma ve sürdürme gibi konularda destekler (Brackett, Reyes, Rivers, Elbertson, & Salovey, 2012).

6 Saniye Duygusal Zeka Modeli (The Six Seconds EQ Model)

1997 yılında oluşturulan 6 Saniye Duygusal Zeka Modeli, sosyal ve duygusal öğrenmeyi okulun bir parçası haline getirmek için çaba gösteren eğitimcilere destek veren ve dünyanın birçok ülkesinde ofis ve temsilcilikleri bulunan bir organizasyondur. Bu model, öncelikle kişide duygusal farkındalık gelişimini desteklemekte ve duygusal zeka gelişimine yönelik eğitim planlamaları yapmaktadır. Özellikle günlük hayatta duygusal zekanın kullanımını teşvik eden 6 Saniye Duygusal Zeka Modeli daha bilinçli, daha hedefli ve daha kararlı olma kavramlarına vurgu yapar (https://www.6seconds.org/).

Sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin kazandırılması ve gelişimi için oluşturulan bu temel modellerin yanında, okullarda uygulamak üzere çeşitli kapsamlarda geliştirilen daha birçok model bulunmaktadır. Örneğin; Birleşik Krallık'ta ***"Her Çocuk Özeldir"***, Rhode Island'da özel bir okul olan La Salle Academy'de ***"Success for Life"***, ABD'de ***"Çatışmayı Yaratıcılıkla Çözmek"*** modelleri, okullara entegre edilebilen SDÖ programlarıdır.

SDÖ programlarının öğrencilerde kısa ve uzun vadede sağladığı avantajlar;

- Kendini bilme ve duygularını yönetebilme,
- Empati kurabilme,
- Doğru seçimler yapabilme,
- Akranlar ve yetişkinlerle daha olumlu ilişkiler kurabilme,
- Sorunlu davranışları azaltma
- Duygusal sorunları azaltma
- Akademik başarı ve katılımı arttırma
- Olumlu aile ve iş ilişkileri sağlama
- Daha iyi bir zihinsel sağlık
- Daha az suç davranışı
- Sorumlu vatandaşlık

şeklinde sıralanabilir (Örn; Jones, Greenberg, & Crowley, 2015).

SDÖ programlarının başarılı olması, eğitimciler, aileler, okullar, yöneticiler gibi paydaşların koordinasyonu ve destekleriyle mümkündür. Okullarda başarılı bir SDÖ programı uygulansa bile çocuk/genç eve geldiğinde anne-babası ile sağlıklı sosyal ve duygusal bağlar kuramadıkça, programın etkisinin yüksek olması beklenmemelidir. Teknolojinin getirdiği bireyselleşme, televizyon ve akıllı telefon gibi araçların yaygın kullanımı aile içinde çocuğun yalnızlaşmasına yol açıp, duygusal ihtiyaçların geri planda kalmasına neden olabilmektedir. Bu gibi durumlar bireyde suça eğilim, madde kullanımı, kötü alışkanlıklar gibi negatif yönelimlere yol açabilmektedir.

Günümüzde toplumun sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmek dünyanın karşı karşıya kaldığı büyük zorluklardan biridir. SDÖ programlarının okul programlarına entegrasyonu, çocukların ve gençlerin bu becerileri kazanma ve geliştirmesi açısından umut verici bir fırsat sunar. Bu programlar, güven ortamı içerisinde üretken öğrenme ortamı oluşturarak riskli davranışların azalmasını, akademik başarının artmasını ve öğrencilerin okula aidiyet duygusu hissetmesini teşvik eder (https://casel.org/).

Uzaktan Eğitimde Sosyal ve Duygusal Öğrenme

Uzaktan eğitim, öğrenmeye yönelik çeşitliliği artıran, zaman ve mekandan bağımsız gerçekleştirilebilen teknoloji çağının sunduğu bir eğitim olanağıdır. Özellikle küresel olaylar ve insanlığı etkileyen hastalık, afet vb. durumlarda uzaktan eğitim, eğitimden geri kalmama adına bireylere fırsat eşitliği sağlayabilmektedir. Günümüzde yaşanan Covid-19 salgını dünya çapında milyonlarca öğrencinin öğrenme rutininde değişiklikler yaratmıştır. Pandemi nedeniyle belirsiz süreyle kapatılan okullar, günlük yaşamda ani ve büyük değişiklikler oluşturmuştur. Hasta olma veya hastalığı başkalarına bulaştırma korkusu ve belirsizlik gibi kaygı durumları, her zamankinden daha fazla başa çıkma becerisine ihtiyaç oluşturmaktadır (https://www.edweek.org/ew/articles/2020/03/30/how-to-teach-social-emotional-learning-when-students.html).

Pandemi sürecinde en önemli sorunlardan biri, öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal ve duygusal öğrenmelerine yeterince odaklanamamalarıdır. Pandemi sürecinde özellikle anksiyeteyi yönetebilmek için sosyal ve duygusal öğrenme becerileri oldukça önemli ve kullanışlı olacaktır. Yüz yüze eğitimin olmadığı online derslerde sosyal ve duygusal öğrenmenin sağlanabilmesi için pratik ve basit şeyler önerilebilir. Örneğin öğretmenler çevrimiçi derslerde okuma saatleri düzenleyip küçük yaştaki öğrencilerine hikayeler okuyabilir. Bu hikayelerde yer alan karakterlerin sosyal ve duygusal yönden analizleri okuma sonunda yapılabilir. Öğrencilerden, karakterlerin yerine kendilerini koymaları ve onların yerinde olduklarında nasıl karar verecekleri, sorunları nasıl çözecekleri üzerine tartışma konusu açılıp konuşulabilir. Derslere selamlaşarak başlamak, günlük yaşanan olaylar üzerine öğrencilere konuşma imkanı sağlamak, örnek bir davranış üzerinden bu davranışın karşıdaki kişiyi nasıl etkileyebileceği üzerine tartışma konusu açmak, pandemi dönemi uzaktan eğitimde oldukça önemli aktiviteler olacaktır. Derslerin yirmi dakikasının sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine ayrılmasının, öğrencilerin akademik kazanımlarını da pekiştirdiği belirtilmektedir. Ayrıca bazı derslerin gerekirse tüm saati, çocukların duygu ve düşüncelerini paylaştıkları sosyalleşme ve etkileşim sağlanabilen sohbet şekline dönüştürülebilir. Sınıf dışı etkinliklerin, uzaktan eğitim uygulaması sürecinde de devam ettirilmesi, günlük tutma, nefes egzersizleri gibi öğrencilerin kontrol gerekmeksizin kendi başlarına yapabilecekleri etkinliklerin yapılmasının faydalı olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerle bireysel olarak kısa aralıklarla görüşmek, aileleri ile iletişim

içerisinde olmak ve ruh sağlıklarını takip etmek, öğretmenlerin uzaktan eğitimde sağlıklı bağ kurma adına yapabilecekleri önemli adımlar olacaktır (https://www.edweek.org/ew/collections/social-emotional-learning/index.html).

KAYNAKLAR

Blair, C., & Raver, C. C. (2014). Closing the achievement gap through modification of neurocognitive and neuroendocrine function: Results from a cluster randomized controlled trial of an innovative approach to the education of children in kindergarten. PloS one, 9(11), e112393.

Blair, C., & Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. Annual review of psychology, 66, 711-731.

Brackett, M. A., & Rivers, S. E. (2014). Transforming students' lives with social and emotional learning. International handbook of emotions in education, 368.

Brackett, M. A., Palomera, R., Mojsa-Kaja, J., Reyes, M. R., & Salovey, P. (2010). Emotion-regulation ability, burnout, and job satisfaction among British secondary-school teachers. Psychology in the Schools, 47(4), 406- 417.

Brackett, M.A., Reyes, M.R., Rivers, S.E., Elbertson, N.A., & Salovey, P. (2012). Öğretmenlerin sosyal ve duygusal öğrenmeye ilişkin inançlarının değerlendirilmesi. Psikoeğitimsel Değerlendirme Dergisi, 30(3), 219-236.

Elbertson, N. A., Brackett, M. A., & Weissberg, R. P. (2010). School-based social and emotional learning (SEL) programming: Current perspectives. Second international handbook of educational change, 1017-1032.

Elliott, S. N., Anthony, C. J., Lei, P. W., & DiPerna, J. C. (2021). Parents' assessment of students' social emotional learning competencies: The SSIS SEL brief scales-parent version. Family Relations, 1-20.

Erkman, F., Göl Güven, M., Ertenü, B., Bilgin, G. G., Kabakçı, N., Pınar, M., ... & Kırmacı, M. (2019). Sosyal ve duygusal öğrenme becerileri: Yeni sanayi devriminin eşiğinde iş ve yaşam yetkinliklerinin anahtarı [Social and emotional learning skills: The key to work and life competencies on the brink of the new industrial revolution]. İstanbul: TÜSİAD.

Goleman, D. (1997). Emotional intelligence: why it can matter more than IQ. New York, NY: Bantam Books.

Greenberg, M. T., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Durlak, J. A. (2017). Social and emotional learning as a public health approach to education. The Future of Children, 27(1), 13-32.

Greenberg, M. T., Weissberg, R. P., O'Brien, M. U., Zins, J. E., Fredericks, L., Resnik, H., & Elias, M. J. (2003). Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning. American psychologist, 58(6-7), 466-474.

Hargreaves, A. (2001). Emotional geographies of teaching. Teachers College Record, 103(6), 1056-1080.

https://casel.org/

https://ggie.berkeley.edu/

https://www.6seconds.org/

https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/sosyal-duygusal-ogrenme-becerileri.html

https://www.edweek.org/ew/articles/2020/03/30/how-to-teach-social-emotional-learning-when-students.html

https://www.morningsidecenter.org/4rs-program

https://www.responsiveclassroom.org/

https://www.sivilsayfalar.org/2020/02/12/egitimde-sosyal-duygusal-beceriler-nasil-desteklenir/

Jones, D. E., Greenberg, M., & Crowley, M. (2015). Early social-emotional functioning and public health: The relationship between kindergarten social competence and future wellness. American journal of public health, 105(11), 2283-2290.

Kress, J. S., & Elias, M. J. (2006). School-based social and emotional leaming programs (6th ed.). In K. A. Renninger & I. E. Sigel (Eds.), Handbook ofchild psychology (vol. 4, pp. 592-618). New York: Wiley.

Kusche, C. A., & Greenberg, M. T. (2006). Brain development and social-emotional leaming: An introduction for educators. In M. J. Elias & H. Amold (Eds.), The educator’s guide to emotional intelligence and academic achievement. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Malecki, C. K., & Elliot, S. N. (2002). Children's social behaviors as predictors of academic achievement: A longitudinal analysis. School psychology quarterly, 17(1), 1.

McClelland, M. M., Tominey, S. L., Schmitt, S. A., & Duncan, R. (2017). SEL interventions in early childhood. The Future of Children, 27(1), 33-47.

Osterman, K. E. (2000). Students' need for belonging in the school community. Review of Educational Research, 70, 323-367.

Raver, C., Garner P., & Smith-Donald, R. (2007). The roles of emotion regulation and emotion knowledge for children's academic readiness: Are the links causal? School readiness and the transition to kindergarten in the era of accountability [e-book]. Baltimore, MD: Paul H Brookes Publishing.

Rimm-Kaufman, S. E., Fan, X., Chiu, Y. J., & You, W. (2007). The contribution of the Responsive Classroom Approach on children's academic achievement: Results from a three year longitudinal study. Journal of School Psychology, 45(4), 401-421.

Rivers, S. E., Tominey, S. L., O'Bryon, E. C., & Brackett, M. A. (2013). Introduction to the special issue on social and emotional learning in early education. Early Education & Development, 24(7), 953-959.

Ryan, A., & Patrick, H. (2001). The classroom social environment and changes in adolescents' motivation and engagement during middle school. American Education Research Journal, 38(2), 437-460.

Schilling, D. (2001). 50 activities for teaching: emotional intelligence. Level I: Elementary. Innerchoice Publishing.

Stone-McCown, K., Freedman, J. M., Jensen, A. L., & Rideout, M. C. (1998). Self-science: The emotional intelligence curriculum. CA: 6 Seconds.

Yeager, D. S., Fong, C. J., Lee, H. Y., & Espelage, D. L. (2014). Declines in efficacy of antibullying programs among older adolescents: Theory and a three-level meta-analysis. Journal of Applied Developmental Psychology, 37, 36-51.